

ΕΝΑΣ ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

Ανάμεσα στα λιγότερα πρόσωπα, που η πρόσφατη έκδοσή της «Ανθολογίας Θρακῶν ποιητῶν» ξανάφερε στην επικαιρότητα, εἶνε καὶ ὁ ποιητὴς μετὰ τὴν ἀνάποδὴ τύχη, ὁ Ἰωσήφ Ραφτόπουλος. Ὑποσχέθηκα σὲ προηγουμένο σημεῖμά μου νὰ πῶ δυὸ λόγια γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του· τὸ κάνω σήμερα μετὰ τὴν πεποίθησή, πὼς ἐκπληρώνω ἕνα χρέος πρὸς τὴ μνήμη τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ὅλη του ἡ ζωὴ στάθηκε κατατρεγμὸς καὶ μαρτύριο. Καθὼς καὶ ἡ «Ανθολογία Θρακῶν ποιητῶν» μᾶς πληροφορεῖ, ὁ Ἰωσήφ Ραφτόπουλος γεννήθηκε στὸ Σκεπαστὸ τῆς Θράκης στὰ 1890· σπούδασε στὴν Πόλη, στὴ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολή, κι' ἔκασε κάμποσα χρόνια τὸ δασκάλου στὴν Ἀνατολή· κυνηγημένος ἀπὸ τοὺς Τούρκους γιὰ τὴ θερμότητά του φιλοπατρία, ἦρθε στὴν Ἀθήνα, ὅπου κατάφερε νὰ βρῇ κάποια θέση δασκάλου κι' ὑστερῶτερα μίαν ἄλλη θέση στὸ Ὑπουργεῖο τῆς Γεωργίας· ἔπρεπε μέσα στὰ μαῦρα χρόνια τοῦ διχασμοῦ ἀπολύθηκε ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο, φυλακίστηκε, ἀρρώστησε. Ἀρρωστος πιά, μὰ γεμάτος πάντα ἀπὸ τὴ θέληση νὰ ξεπεράσῃ τίς ἀναποδιὲς τῆς ζωῆς, πῆρε τὸ δίπλωμά του ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον κι' ἔγινε ἐπιμελητὴς ἀρχαιοτήτων στοὺς Δελφοὺς. Μὰ δὲν πρόφτασε νὰ σταδιοδρομήσῃ. Τὸ Νοέμβριον τοῦ 1923 πέθανε, φτωχὸς κι' ἔρρημος, σὲ μιὰ κλινικὴ τῶν Ἀθηνῶν. Ὁλοῦτο τὸ ἔργο του ἀποτελοῦν τὰ μικρὰ τομῖδια, ποὺ τύπωνε ὅσο ζοῦσε μετὰ τὸ γενικὸ τίτλον: «Ζωὴ κι' ἀγάπη», μερικὰ ἀλλὰ ποιήματά του σπαρμένα στὰ περιοδικὰ τοῦ πρώτου τετάρτου τοῦ αἰῶνα μας καὶ μιὰ ἀνθολογία τῆς τυπωμένης καὶ τῆς ἀνέκ-

δοῦς ποιητικῆς του παραγωγῆς, ποὺ τὴ χρωστοῦμε στὴν καλὴ διάθεσιν ἑνὸς φίλου του, τοῦ Πέτρου Τριανταφύλλου (Ἰωσήφ Ραφτόπουλου: Διαλεχτά, 1924). Ὁ ἐκδότης τῆς ἀνθολογίας αὐτῆς ἔγραψε κι' ἕνα πρόλογον, ὅπου μετὰ κάποια λυρική ὑπερβολὴ καὶ μετὰ περισσότερην ἀγάπην μᾶς δίνει τὴ σκιαγραφίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ποιητοῦ. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα κάθε κίνησιν, κάθε συζήτησιν γύρω ἀπὸ τὸ ἔργο του ἐσταμάτησε. Ἐγίνε κι' ὁ Ραφτόπουλος ἕνας ποιητὴς λησμονημένος. Ποῦ οἱ θύλλες ποὺ ἐσῆκωσεν ἡ αὐτοκτονία τοῦ Καρυωτάκη! Ποῦ ἡ γενικὴ ἀπῆλπισιν, ποὺ γιὰ πολὺν καιρὸ δημιουργήσε τὸ μαρτύριον καὶ τὸ τέλος τῆς Μαρίας Πολυδούρου! Μερικοὶ ἀνθρώποι εἶνε ἀνύχοι καὶ πέρ' ἀπὸ τὴν κρύαν πλάκα τοῦ τάφου. Ἐνὰς ἀπ' αὐτοὺς ὑπῆρξε κι' ὁ Ἰωσήφ Ραφτόπουλος. Μὰ γιὰ νὰ σταθοῦμε: μήπως ἀραγε τὰ βράσανα τοῦ ἀνθρώπου δημιουργοῦν εὐνοϊκὴ προκατάληψιν καὶ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ ποιητοῦ; Μήπως ὁ Ραφτόπουλος ἄξιζε ὅλη τὴ λησμονίαν καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν, ὅλη τὴν ἀδιαφορίαν μεταγενεστέρων, ποὺ ἐκδηλώθηκε τόσο ἀπόλυτα καὶ, γιὰ σημεῖον τοῦλάχιστον, τόσο ὀριστικῶς; Ἄν συνέβαινε κάτι τέτοιο, δὲν θὰ ἤμουν, φυσικὰ ἐγώ, ποὺ θὰ ἤθελα νὰ ὀδηγήσω τὸν ἀναγνώστη μου στὸ νεκροταφεῖον τῆς λογοτεχνικῆς μας ἱστορίας γιὰ νὰ τὸν συνοδεύσω σ' ἕνα θλιβερὸ καὶ ἄσκοπον περίπατον ἀνάμεσα ἀπὸ τίς ἀσημαντότητας, ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς ἀποτυχημένους τῆς ζωῆς καὶ τῆς τέχνης. Δὲν ἔχω βέβαιον τὴν ἀντίληψιν, πὼς ὁ Ραφτόπουλος ὑπῆρξεν ἕνας μεγάλος ποιητὴς. Μὰ, τὸ λιγώτερον-λιγώτερον, ἔδωσε κάποιο τόνο ἐυαίσθησίας καὶ τρυφερότητος στὴν ποίησιν τοῦ καιροῦ του· καὶ ὁ τόνος αὗτος, ποὺ προέρχεται ἀπὸ ἐσωτερικὸ πλοῦτον, ἀπὸ σφοδρὸ βασανισμένον πάθος ὅσο κι' ἂν δὲν κατ' ὥρθωσεν ν' ἀνεβῇ στοὺς γαλανοὺς οὐρανοὺς τῆς ὑπερατομικῆς ἀποπνευματώσεως κι' ὅσο κι' ἂν ἔμεινε μιὰ μοναχικὴ, λυπητερὴ φωνούλα, εἶνε ἕνα στοιχεῖον πολὺτιμον, ποὺ δὲν πρέπει νὰ χάσῃ καὶ ν' ἀχρηστευθῇ. Καθὼς παρατηρεῖ πολὺ σωστὰ ὁ συνοπτικὸς κι' ἐπιγραμματικὸς βιογράφος τοῦ τῆς «Μεγάλῃς Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας», «ὁ Ραφτόπουλος ὑπενθυμίζει τὸν Κρυσταλλιν, διετέλεσε, καθὼς ἐκεῖνος, κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὴν ἐμφανῆ ἐπίδρασιν τῆς δημοτικῆς μουσικῆς, γενόμενος ποιητὴς εἰδυλλιακός, φυσιολατρικός καὶ ἐρωτικός, στιχουργὸν δ' ἐπὶ ἀνομοιοκαταληκτοῦ δεκαπεντασυλλάβου. Βραδύτερον παρουσιάζεται νεοκλασσικὸς λυρικός, στιχουργὸν μετ' ὁμοιοκαταληξίας τὰ οὐδέποτε ὑπερβάντα τὸ ἐπίγραμμα ποιήματά του. Ἡ γλώσσα του εἶνε φυσικὴ καὶ ὁ ὁ τόνος περιπαθὺς τρυφερός». Θὰ προχωροῦσα ἴσως κάπως περισσότερο. Θὰ δυνάμωζα τὸν Ραφτόπουλον τῆς πρώτης του ποιητικῆς περιόδου «δεύτερον Κρυσταλλιν». Τόσοι εἶνε οἱ δεσμοὶ τοῦ μετὰ τὸ χρῶμα καὶ τὸ αἶσθημα τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, τόση ὁ-

μοιότης τῶν ἰοτικῶν περιπετειῶν του πρὸς τὴ φτώχεια, τὴ δυστυχίαν καὶ τὴν ἀρρώστια τοῦ Κρυσταλλιν. Μὰ δὲν τολμῶ νὰ τὸ ὑποστηρίξω μετὰ ὅλη μου τὴν καρδιά, γιὰτὶ ὁ Ραφτόπουλος εἶνε ἕνας ποιητὴς περισσότερον πολιτισμένος, περισσότερον πεδινός, ἐνῶ ὁ Κρυσταλλιν, καὶ μ' ὅλη του τὴν περιπάθειαν καὶ μ' ὅλη του τὴν ὁδύνην, μένει πάντα καὶ στὴ γλώσσᾳ καὶ στὸ νόημα καὶ στὸ ὕφος γενικὰ ὁ ἀνυπόταχτος κι' ἀπελἐκτικὸς βουήσιος. Νὰ ἕνα τραγουδί τοῦ Ραφτόπουλου:

Τὸ φεγγαράκι ἀρμένιζε κι' ὁ νιὸς
(τὸ παρεκάλει:
γιὰ κάμε, φεγγαράκι μου, νὰ σκο-
(τεϊνιάσῃ ὁ τόπος,
γιατὶ φοβάται ἡ λυγερὴ νάρτη νὰ
(μ' ἀνταμώσῃ,
μὴν τὴ σκιαχτοῦνε τὰ πουλιά, μὴν
(τὴ νοιαστοῦν τὰ ληδόνια
κι' ἐθγουν μετὰ τὰ χαράματα καὶ
(πάν τὸ διαλαλήσουν.

Εἶνε ἀπὸ τὰ πρώτα του, ἐκεῖνα ποὺ φέρουν πιδ ζωερὴ τὴ σφραγίδα τῆς ἐπιδράσεως τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ. Ὑστερα ὁ Θρακιστὴς αὗτος ξεκινᾷ γιὰ τὴν πολὺπονη περιπλάνησίν του. Ἀφήνει τὰ εἰδυλλιακά του ὀνειροπολήματα καὶ κατεβαίνει στίς πολυτάραχες πολιτεῖες μετὰ τὸν πυρετικὸν τοὺς ἀλλοαγμὸν, τὴ στέρησίν του καὶ τὴν ἀρρώστιαν του. Οἱ δυσκολίες τῆς ζωῆς κι' ἡ καταστροφὴ τῆς ὑγείας του, τὸν κάνουν ἀπαισιόδοξον, πεισιθάνατον, περιλυτον ἕως θανάτου. Ἡ μέριμνά του τῆς μορφικῆς τελειώσεως κάμπτεται. Γράφει καὶ στίχους σχεδὸν ἀκαλαίσθητους, κραυγὰς ἀλγους, ἐρωτικὰς ὁμολογίας, ποὺ δὲν ἔχουν παρὰ ὑποκειμενικὸ καὶ αὐτοβιογραφικόν, γιὰ νὰ ποῦμε ἔτσι, ἐνδιαφέρον. Μ' ἀπ' ὅλα αὐτά, καὶ τὰ εὐτυχισμένα του γραψίματα καὶ τὰ παρὰστρατήματα του, καὶ τὰ μέτρια καὶ τὰ καλύτερά του, δημιουργεῖται μιὰ θερμὴ, οἰκία καὶ συμπαθητικὴ ἀτμόσφαιρα, ποὺ κάνει ἀνεκτικώτερον τὸν ἀναγνώστη. Ὑπάρχουν, ὡς τόσο, καὶ ποιήματα τοῦ Ραφτόπουλου, ποὺ δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ καμμιὰ ἀνοχὴ. Τέτοιο θεωρῶ τὸ παρακάτω, ποὺ τὸ ἔχω ἀγαπήσει μετὰ ὅλη μου τὴν καρδιά.

Τ' ὠραῖον κοράσι εἶχε καθίσει
στὰ παραθύρι μίαν αὐγὴν,
μετὰ τὰ μεγάλα μαῦρα μάτια
γιομάτα φῶς καὶ συλλογὴν.

Κάποια χαράματα ἐγὼ τὸ εἶδα
τὴν ὥραν τῆς χρυσοῦς σιωπῆς,
στὸ τρυφερόν του προσωπάκι
τὸ ρόδισμα εἶχε μίαν αὐγὴν.

Περνώντας ἕνα μεσημέρι,
πῶφεγγε ὁ ἥλιος λαμπερός,
τὸ πρόσωπό του ἦταν σὰν κρίνον,
σὰν ἀσπρὸς κάτασπρος ἀφρός.

Κ' ἕνα θραδὺ κι' ἕνα θραδάκι
ἡ κόρη τοῦ παραθυριοῦ
ἐκάθονταν μ' ὅλην θλιμμένην
σὰ μαρμαμένου λουλουδιοῦ.

Κ' ὕστερα πιά δὲν τὴν ξανάειδα
κι' οὐδ' ἄλλος εἶχε ξαναδῇ
τὴν κορασίδα μετὰ τὰ μάτια
γιομάτα φῶς καὶ συλλογὴν.

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Θέρνει ὁ ὁρριὸς τὰ χιόνια,
ὁ νύκτας τὴ βροχὴν,
μὰ τῆς Μαρίας τὰ μάτια
φέρουν ἀνοιξί·
μὰ τῆς ματιάς κι' οἱ ἀνέμοι
παύουν νὰ φυσῶν,
μὰ τῆς ματιάς κι' ὁ ἥλιος
λαμπεροφαίνεται.
ΙΩΣΗΦ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΣ

Από ένα κριτικό σημείωμα, που κατεχωρήθη προ ημερών εις την «Πρωϊαν», επανήλθε στην μνήμην των παλαιών γνωρίμων του, ο μακαρίτης ποιητής Ιωσήφ Ραφτόπουλος. Αλλά μαζί με τον Ραφτόπουλον, που νεώτατος έφυγε από τον κόσμον, θυμάται κανείς τα τελευταία έτη του μπεσιμισμού των προπολεμικών Αθηνών.

Χωρίς να έχη τίποτε το κοινόν με τας Αθήνας, εγκλιματίσθη πολύ γρηγορά, από την στιγμή που οι διωγμοί του 1914 τον άρπαξαν από την Θράκην και τον έρριξαν εδώ. Ο Ιωσήφ προσπάθησε να εξακολουθήσει το επάγγελμα του δασκάλου, αλλά τον τράβηξε η δημοσιογραφία.

Ως ποιητής έδειχνε κάποιο ταλέντο. Ως δημοσιογράφος τίποτε το εξαιρετικόν. Συνέπεσε όμως τότε ο μακαρίτης Γαβριηλίδης να βρίσκεται εις το ζενίθ της μανίας του. Της μανίας του ανεβοκατεβάσει ανθρωπίνας άξιας, με το έτοι θέλω. Και ο άγνωστος νέος βρίσκεται για μία στιγμή — ούτε λίγο, ούτε πολύ — αρχισυντάκτης της «Ακροπόλεως». Αυτό συνέβη κατά το 1916. Η πρώτη του δουλειά, ήτο να τυπώση μυλλιέτα, στα όποια με δυνατό γράμματα να περιέχεται ο τίτλος που έλαβεν άπροσδοκίτως. Αλλά ο Γαβριηλίδης «πλάστης», ήτο και Γαβριηλίδης «χαλαστής». Με δαήν ευχέρειαν ανέβαζε, με άλλην τόσην κατέβαζε! Και πριν εξαντληθούν τα έκατό μυλλιέτα, που είχε τυπώσει ο Ιωσήφ, είχαν εξαντληθή η ευνοία του Γαβριηλίδη. Δεν στενοχωρείτο όμως μ' αυτά ο άκακος και ολιγαρκής νέος. Πότε κάνοντας τον δασκαλον, πότε τον δημοσιογράφον, κατώρθωνε να έχη τα έλαχιστα που του χρειάζοντο για να ζή. Και μάλιστα — χωρίς να ένοχη κανένα — εξέδιδε τους στίχους του από τις οικονομίες του.

Δεν θα ξεχάω την επίσημο στάση που έλαβεν, όταν ήλθε στο καφενειόν, με μίαν νέαν ολιγοσέλιδον έκδοσίν του. Η έκδοσις ήτο άφιερωμένη στον ήθοποιό Οικονόμου. Μόλις πλησίασε ο Οικονόμου, δρθιος ο Ιωσήφ, του προσέφερε με ευλάβειαν το τεύχος. Ο γηραιός ήθοποιός ηύχαρίστησεν, όχι με μεγάλον ένθουσιασμόν, αλλά πάντως με ευγένειαν. Ο δέ Ραφτόπουλος του προσθέτει:

— Αυτό βεβαίως σάς το προσφέρω, άφου είνε αφιερωμένο σέ σάς... τώρα έσείς εάν θέλετε αγοράζετε και... ένα άλλο τεύχος...

Αλλά δεν είχε καμμίαν όχληρότητα ή άφελής εκείνη παράκλησίς του. Επρόκειτο περί μιάς δραχμής!

Με αντίτυπα αυτής της έκδόσεως το χέρι, με μίαν περιβολήν πάντοτε της «κακής ώρας» αλλά μάλλον αθαράν, ο Ραφτόπουλος σταμάτησε τότε στον δρόμον τον Πλάτωνα Ροδοκανάκη, που έγραφε τακτικά κριτικές. Χωρίς να τον ξέρη, τον πλησίασε και τουδωκε ένα αντίτυπον, λέγοντάς του: «άν σάς άρέσει το γράφετε δυό λόγια».

Σε λίγες μέρες, ο Ροδοκανάκης έγραψεν ένα ολόκληρον χρονογράφημα. Ηρχιζεν από την περιγραφήν του άγνώστου ποιητού, αναφέρων ότι τον συνήντησε να κατεβαίνει την όδον Αιόλου με ένα πακέτο βιβλία, να παραντουρά από άφέλεια στα ντουβάρια των σπιτιών και να μασά ένα κουλούρι... Το σκίτσο δεν ήτο άνεπιτυχές... Αλλά δεν ήρνήθη ο Ροδοκανάκης τον δίκαιον έπαινον στο ταλέντο.

Λίγο καιρό ύστερα απ' αυτές τας έπαινετικές κρίσεις, ο Ιωσήφ έμπεξε με άλλην... κρίσιν. Δυσάρεστον αυτήν... εύρέθηκε χωρίς δουλειά. Και ήτο ο δύσκολος του 1917 χειμώνας, ο χειμώνας του άποκλεισμού. Μία παρέα μποέμ — νεαρών λογίων, φοιτητών, άνέργων — παρέα πολυάριθμος, άνέβαινε ένα θράδυ την όδον Σταδίου.

Περνούσαν από ένα από τα «επί ποδός» ζαχαροπλαστεία, τα όποια φυσικά με τας έλλείψεις του άποκλεισμού, έφτιασαν έλαχιστα πράγματα.

Στην παρέα ύπηρχε κάποιος εύπορών. Τους κάνει την άπροσδόκητον πρόσκλησιν:

— Έλάτε να σάς τρατάρω...

Ο Ραφτόπουλος, από τον ένθουσιασμόν του, εισέρχεται πρώτος εις το κατάστημα, θέλων να κάνει «λές όν έρ» εις τους άλλους...

Σηκώνει την γυάλα της θιτρίνας με τα γλυκά, για να πλησιάσουν οι φίλοι και να αρχίσουν να παίρνουν... Με την ποιητικήν του άφέλειαν, ένόμιζεν ότι η γυάλα είχε λογικήν. και μόλις την σηκώσης, μπορεί να την αφήσης έλεύθερη, να στέκεται μόνη της...

Το άπότομον μ' άμ με το όποιον κατέπεσεν η γυάλα, είχαν ως συνέπειαν, να πληρώνη σπασμένα ο «εύπορών» της παρέας. Ήτο κι' αυτός ένας χαριτωμένος φιλόλογών, που έσθησεν επίσης προώρως, όπως και ο καυμένος ο Ραφτόπουλος.

ΣΚΕΠΤΙΚΙΣΤΗΣ

ΡΑΦΤΟ-ΠΟΥΛΟΣ

Από ένα κριτικό σημείωμα, που κατεχωρήθη πρό ημερών εις την «Πρωϊαν», επανήλθε στήν μνήμην τών παλαιών γνωρίμων του, ο μακαρίτης ποιητής Ιωσήφ Ραφτόπουλος. Αλλά μαζί με τον Ραφτόπουλον, που νεώτατος έφυγε από τόν κόσμον, θυμάται κανείς τά τελευταία ίχνη του μποιησμού τών προπολεμικών Αθηνών.

Χωρίς να έχη τίποτε τόν κοινόν με τας Αθήνας, εγκλιματίσθη πολύ γρηγορά, από την στιγμή που οι διωγμοί του 1914 τόν άρπαξαν από την Θράκην και τόν έρριξαν εδώ. Ο Ιωσήφ προσπάθησε να εξακολουθήση τόν επάγγελμα του δασκάλου, αλλά τόν τράβηξε ή δημοσιογραφία.

Ως ποιητής έδειχνε κάποιο ταλέντο. Ως δημοσιογράφος τίποτε τόν εξαιρετικόν. Συνέπεσε όμως τότε ο μακαρίτης Γαβριηλίδης να βρίσκεται εις τόν ζενιθ της μανίας του. Της μανίας του ανεβοκατεβάζειν ανθρωπίνας άξίας, με τόν έτσι θέλω. Και ο άγνωστος νέος βρίσκεται για μία στιγμή — ούτε λίγο, ούτε πολύ — άρχισυντάκτης της «Ακροπόλεως».

Αυτό συνέβη κατά τόν 1916. Η πρώτη του δουλειά, ήτο να τυπώση μπιλλιέτα, στα όποια με δυνατό γράμματα να περιέχεται ο τίτλος που έλαβεν άπροσδοκήτως. Αλλά ο Γαβριηλίδης «πλάστης», ήτο και Γαβριηλίδης «χαλαστής». Με δσπν ευχέρειαν ανέβαζε, με άλλην τόσην κατέβαζε! Και πριν εξαγληθούν τά έκατό μπιλλιέτα, που είχε τυπώσει ο Ιωσήφ, είχε εξαγληθής ή εύνοια του Γαβριηλίδη. Δεν στενοχωρείτο όμως μ' αυτά ο άκακος και ολιγαρκής νέος. Πότε κάνοντας τόν δάσκαλον, πότε τόν δημοσιογράφον, κατώρθωνε να έχη τά έλάχιστα που του έχρειάζοντο για να ζή. Και μάλιστα — χωρίς να ένοχλη κανένα — εξέδιδε τούς στίχους του από τίς οικονομίες του.

Δέν θα ξεχάσω την επίσημο στάσι που έλαβεν, όταν ήλθε στο καφενείον, με μίαν νέαν ολιγοσέλιδον έκδοσίν του. Η έκδοσις ήτο άφιερωμένη στόν ήθοποιό Οικονόμου. Μόλις πλησίασε ο Οικονόμου, όρθιος ο Ιωσήφ, του προσέφερε με ευλάβειαν τόν τεύχος. Ο γηραιός ήθοποιός ηύχαρίστησεν, όχι με μεγάλον ένθουσιασμόν, αλλά πάντως με ευγένειαν. Ο δέ Ραφτόπουλος του προσθέτει:

—Αυτό βεβαίως σάς τόν προσφέρω, άφού είνε αφιερωμένο σε σάς... τώρα έσεις έάν θέλετε αγοράζετε και... ένα άλλο τεύχος...

Αλλά δέν είχε καμμίαν οχληρότητα ή άφελής εκείνη παράκλησις του. Επρόκειτο περί μιάς δραχμής!

Με αντίτυπα αυτής της έκδόσεως στο χέρι, με μίαν περιβολήν πάντοτε της «κακής ώρας» αλλά μάλλον καθαράν, ο Ραφτόπουλος σταμάτησε τότε στόν δρόμον τόν Πλάτων Ροδοκανάκη, που έγραφε τακτικά κριτικές. Χωρίς να τόν ξέρη, τόν πλησίασε και τουδωκε ένα αντίτυπον, λέγοντάς του: «άν σάς άρέση μου γράφετε δυό λόγια».

Σε λίγες μέρες, ο Ροδοκανάκης έγραψεν ένα δλόκληρον χρονογράφημα. Ηρχιζεν από την περιγραφήν του άγνώστου ποιητού, αναφέρων ότι τόν συνήντησε να κατεβαίνει την όδόν Αιόλου με ένα πακέτο βιβλία, να παραντουρά από άφέλεια στο ντουβάρια τών σπιτιών και να μασά ένα κουλουρι... Τό σκίτσο δέν ήτο άνεπιτυχές... Αλλά δέν ηρνήθη ο Ροδοκανάκης τόν δίκαιον έπαινον στο ταλέντο.

Λίγο καιρό ύστερα άπ' αυτές τας έπαινετικές κρίσεις, ο Ιωσήφ έμπλεξε με άλλην... κρίσιν. Δυσάρεστον αυτήν... εύρέθηκε χωρίς δουλειά. Καί ήτο ο δύσκολος του 1917 χειμώνας, ο χειμώνας του άποκλεισμού. Μιά παρέα μποιη — νεαρών λογίων, φοιτητών, άνέργων — παρέα πολυάριθμος, άνέβαινε ένα θράδυ την όδόν Σταδίου.

Περνούσαν από ένα από τά «επί ποδός» ζαχαροπλαστεία, τά όποια φυσικά με τας έλλείψεις του άποκλεισμού, έφτιαναν έλάχιστα πράγματα.

Στήν παρέα υπήρχε κάποιος εύπορών. Τους κάνει την άπροσδόκητον πρόσκλησιν:

—Έλάτε να σάς τρατάρω...

Ο Ραφτόπουλος, από τόν ένθουσιασμόν του, εισέρχεται πρώτος εις τόν κατάστημα, θέλων να κάνει «λ έ ζ ό νέ ρ» εις τούς άλλους...

Σηκώνει την γυάλα της θιτρίνας με τά γλυκά, για να πλησιάσουν οι φίλοι και να άρχίσουν να παίρνουν... Με την ποιητικήν του άφέλειαν, ένόμιζεν ότι ή γυάλα είχε λογικήν. και μόλις την σηκώνης, μπορεί να την άφήσης ελεύθερη, να στέκεται μόνη της...

Τό άπότομον μ π ά μ με τόν όποιον κατέπεσεν ή γυάλα, είχεν ως συνέπειαν, να πληρώνη σπασμένα ο «εύπορών» της παρέας. Ήτο κι αυτός ένας χαριτωμένος φιλόλογών, που έσθθησεν επίσης προώρως, όπως και ο καυμένος ο Ραυτόπουλος.

Σ Κ Ε Π Τ Ι Κ Ι Σ Τ Η Σ

ΛΗΣΜΟΣ ΕΚΕΤΑΣΤΕ ΟΝΤΑΣ ΡΑΦΤΟΠΛΟΣ

της του κοινωνικού κα-
ς χώρας.
δον.— Απαγορεύονται
ρω και έν παντί κλει-
συνθηροίσεις καθ' ός
ανάπτυξώσι ή όπωσ-
λωθώσιν αί έν άρθρω-
τος θεωρίαί, ιδέαι και
Οί έν γνώσει προσερ-
τοιούτας συγκεντρώ-
νται μέ φυλάκισιν.
δον.— Εάν τά άνωτέρω
ελεσθώσι διά του τύ-
πιν εύθύνην, ότε συντά-
μοσιεύματος, ό Διευ-
δότης του έντύπου, ό
ελασθών την κυκλοφο-
έν άγνοία δέ του έκδο-
ράφος.
ν έν τη προηγουμένη
παραβατών άπαγγέλ-
τοίς προσωρινή
αφ' ός του έπαγ-
του... σιογράφου ή
υπογράφου μέχρις έξ-
ν ύποτροπή μέχρι τρι-
αι διατάσσεται ή κα-
ν τυπογραφικών όρ-
αρά την παύσιν ταύτην
επάγγελμα αύτου τί-
α φυλακίσεως έκτιμέ-
ικώς.
δον.— Κατά των διά
άποφάσεως καταδικα-
τοίς άνωτέρω παρα-
εργονται αυτόδικαίως,
άπαγγέλθωσι διά της
αί στερήσεις και άνι-
αί έν άρθροις 21 και
—7 του ποινικού νόμου
τουλάχιστον έτη, δια-
εί αυτοδικαίως και επί
άπό Συνεταιρισμών ή
ών τυγχάνουσι μέλη
ένης άμα της έκλογής
αύτων εις συνεταιρι-
ματεία κατά τό αυτό
εσθημα.

δον.— Ανομόδια Δικα-
δικά ή άρχαι πρόσ-
ποιιν άγωγής πρόσ-
αί έκδικασιν των υπό
ρω άρθρων προβλεπο-
μάτων, εισί τά Πλημ-
και οί παρ' αυτοίς
και οι παρ' αυτοίς

ΕΝΑΣ ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

«Ανάμεσα στα λιγοστά πρόσω-
πα, που ή πρόσφατη έκδοση της
«Ανθολογίας Θρακών ποιητών»
ξανάφερε στην έπικαιρότητα, είνε
και, ό ποιητής μέ την άνάποδη τό-
χη, ό 'Ιωσήφ Ραφτόπουλος. Υπο-
σχέθηκε σέ προηγούμενο σημείω-
μά μου νά πώ δυό λόγια γιά τή
ζωή και τό έργο του· τό κάνω ση-
μερα μέ την πεποίθησή, πώς έκ-
πληρώνω ένα χρέος προς τή μνήμη
του ανθρώπου, που όλη του ή ζωή
στάθηκε κατατρεγμός και μαρτύ-
ριο. Καθώς και ή «Ανθολογία
Θρακών ποιητών» μάς πληροφορο-
ρεί, ό 'Ιωσήφ Ραφτόπουλος γενή-
θηκε στό Σκεπαστό της Θράκης
στό 1890· σπούδασε στην Πόλη,
στή Μεγάλη του Γένους Σχολή, κι'
έκαμε κάμποσα χρόνια τό δάσκα-
λο στην 'Ανατολή' κυνηγημένος ά-
πό τους Τούρκους γιά τή θερμή
του φιλοπατρία. ήρθε στην 'Αθήνα,
όπου κατάφερε νά βρῃ κάποια θέ-
ση δασκάλου κι' ύστερώτερα μιάν
άλλη θέση στό 'Υπουργείο της Γε-
ωργίας'. Έπιασε μέσα στά μαύρα
χρόνια του διχασμού· άπολύθηκε
άπό τό 'Υπουργείο, φυλακίστηκε,
άρρώστησε. 'Αρρώστος πιά, μά
γεμάτος πάντα από τή θέληση νά
ξεπεράση τις άναποδιές της ζωής,
πήρε τό δίπλωμά του από τό Πα-
νεπιστήμιο κι' έγινε έπιμελητής
άρχαιοτήτων στους Δελφούς. Μά
δέν πρόφτασε νά σταδιοδρομήση.
Τό Νοέμβριο του 1923 πέθανε,
φτωχός κι' έρήμος, σέ μιάν κλινι-
κή των 'Αθηνών. Όλο-όλο τό έργο
του άποτελούν τά μικρά τομίδια,
που τύπωνε όσο ζούσε μέ τό γενι-
κό τίτλο: «Ζωή κι' άγάπη», μερικά
άλλα ποιήματά του σπαρμένα στα
περιοδικά του πρώτου τέταρτου
του αιώνα 'μας και μιάν ανθολο-
γία της τυπωμένης και της ανέκ-
τικώ παρεστάθη κατά την άναγνώ-
ρισιν.

Η άπόφασις αύτη του δικαστη-
ρίου προκαλείται υπό του Εισαγ-
γελέως αύτεπαγγέλτως, ή τῇ αί-
τήσει της 'Αστυνομικής άρχής, οι-
τινες ύποχρεούνται εις τήν προσά-
γωγήν των άποδεικτικών στοι-

δοτης ποιητικής του παραγωγής,
που τῇ χρωστούμε στην καλή διά-
θεση ενός φίλου του, του Πέτρου
Τριανταφύλλου ('Ιωσήφ Ραφτο-
πούλου: Διαλεχτά, 1924). Ό έκδο-
της της ανθολογίας αύτης έγραψε
κι' ένα πρόλογο, όπου μέ κάποια
λυρική ύπερβολή και μέ περισσό-
τερη άγάπη μάς δίνει τή σκιαγρα-
φία του ανθρώπου και του ποιη-
τού. 'Από εκεί και πέρα κάθε κίνη-
ση, κάθε συζήτηση γύρω από τό
έργο του έσταμάτησε. Έγινε κι' ό
Ραφτόπουλος ένας ποιητής λησμο-
νημένος. Πού οί θυέλλες που ξε-
σήκωσαν ή αυτοκτονία του Κα-
ρνωτάκη! Πού ή γενική άπήληξη,
που γιά πολλόν καιρό δημιούργη-
σε τό μαρτύριο και τό τέλος της
Μαρίας Πολυδούρη! Μερικοί άν-
θρωποι είνε άνθρωποι και πέρ' από
τήν κρύα πλάκα του τάφου. Ένας
άπ' αυτούς υπήρξε κι' ό 'Ιωσήφ Ρα-
φτόπουλος. Μά γιά νά σταθούμε:
μήπως άραγε τά βάσανα του άν-
θρώπου δημιουργούν εύνοια πρό-
κατάληψη και γιά τό έργο του
ποιητού; Μήπως ό Ραφτόπουλος
άείζει όλη τῇ λησμονιά και τῇ έγ-
κατάλειψη, όλη τῇ άδιαφορία
των μεταγενεστέρων, που έκδηλώ-
θηκε τόσο άπόλυτα και γιά σημε-
ρα τουλάχιστο, τόσο όριστικά:
Αν συνέβαινε κάτι τέτοιο, δέν θά
ήμουν φυσικά έγώ, που θά ήθελα
νά... οδηγώ τον άναγνώστη μου
στο νεκροτάφιο της λογοτεχνικής
μας Ιστορίας, γιά νά τον συνοδεύ-
σω σ' ένα... θλιβερό και άσκοπο
περίπατο ανάμεσ' από τις άσημαν-
τοτητες, ανάμεσ' από τους άποτυ-
χημένους της ζωής και της τέ-
χνης. Δέν έχω, βέβαια, τήν αντί-
ληψη, πώς ό Ραφτόπουλος υπήρξε
ένas μεγάλος ποιητής. Μά, τό λι-
γώτερο-λιγώτερο, έδωσε κάποιο
τόνο εύαισθησίας και τρυφερότη-
τος στην ποίησιν του καιρού του·
και ό τόνος αύτός, που προέρχε-
ται από έσωτερικό πλούτο, από
σφοδρό βασανισμένο πάθος όσο
κι' άν δέν κατώρθωσε ν' άνεβῇ
στούς γαλανούς ούρανοους της ύ-
περατομικής άσπνευματώσεως
κι' όσο κι' άν έμεινε μιάν μοναχι-
κή, λυπητερή φωνούλα, είνε ένα
στοιχείο πολύτιμο, που δέν πρέπει
νά χαθῇ και ν' άχρηστευθῇ. Κα-
θώς παρατηρεῖ πολύ σωστά ό
συνοπτικός κι' έπιγραμματικός βιο-
γράφος του της 'Μεγάλης 'Ελλη-
νικής 'Εγκυκλοπαίδειας», «ό Ρα-
φτόπουλος ύπενθυμίζει τόν Κρυ-
στάλλον, διετέλεσε, καθώς εκεί-
νος, κατ' άρχάς υπό τήν έμφανή
έπίδραση της δημοτικής μούσας,
γενόμενος ποιητής ειδυλλιακός,
φυσιολατρικός και έρωτικός, στι-
χουργών δ' επί άνομοιοκαταλή-
κτου δεκαπεντασυλλάβου. Βραδυ-
τερον παρουσιάζεται νεοκλασσι-
κός λυρικός, στιχουργών μεθ' ό-
μοιοκαταληξίας τά ούδέποτε ύ-
περβάντα τό έπιγραμμα ποιήμα-
τά του. 'Η γλώσσα του είνε φυσι-
κή και ό ό τόνος περιπαθώς τρυ-
φερός». Θά προχωρούσα ίσως κά-
πως περισσότερο. Θά ώνόμαζα τόν
Ραφτόπουλο τῇς πρώτης του ποιη-
τικής περιόδου «δεύτερον Κρυ-
στάλλον». Τόσοι είνε οί δεσμοί του
μέ τό χρώμα και τό αίσθημα του

Τό φεγγαράκι άρμένιζε κι' ό νιός
(τό παρεκάλει:
γιά κάμε, φεγγαράκι μου, νά σκο-
(τεινιάσῃ ό τόπος,
γιατί φοβάται ή λυγερή νάρτη νά
(μ' άνταμώνῃ,
μήν τῇ σκιαχούνη τά πουλιά, μήν
(τῇ νοιαστούν τάχθονα
κι' έθγουν μέ τά χαράματα και
(πάν τό διαλαλήσουν.

Είνε από τά πρώτα του, έκείνα
που φέρουν πιό ζωηρή τῇ σφραγι-
δα της επίδράσεως του δημοτικού
τραγουδιού. 'Υστερα ό Θρακιώτης
αύτός ξεκινάει γιά τήν πολύπονη πε-
ριπλάνησή του. 'Αφήνει τά ειδυλ-
λιακά του όνειροπολήματα και κα-
τεβαίνει στις πολυτάραχες πολιτεί-
ες μέ τόν πυρετικό τους άλλαλα-
γμό, τῇ στερήσή τους και τῇ άρ-
ρώστια τους. Οί δυσκολίες της ζω-
ής κι' ή καταστροφή τῇς υγείας
του, τόν κάνουν άπαισιόδοξο, πει-
σιθάνατο, περίλυπον έως θανάτου.
'Η μέριμνά του τῇς μορφικής τε-
λειώσεως κάμπτεται. Γράφει και
στίχους σχεδόν άκαλαίσθητους,
κραυγές άλγους, έρωτικές όμολο-
γίες, που δέν έχουν πια ύποκει-
μενικό και αυτόβιογραφικό, γιά
νά πούμε έτσι, ενδιαφέρον. Μ' άπ'
όλα αυτά, και τά εύτυχισμένα του
γραφίσματα και τά παραστρατή-
ματά του, και τά μέτρια και τά
καλύτερά του, δημιουργείται μιάν
θερμή, οικεία και συμπαθητική ά-
τμόσφαιρα, που κάνει άνετικώτε-
ρο τόν άναγνώστη. 'Υπάρχουν, ως
τόσο, και ποιήματα του Ραφτόπου-
λου, που δέν έχουν άνάγκη από
καμμιάν άνοχή. Τέτοιο θεωρώ τό
παρκατώ, που τό έχω άγαπήσει
μέ όλη μου τῇν καρδιά.

Τ' ώραίο κοράσι είχε καθίσει
στά παραθύρι μιάν αύγή,
μέ τά μεγάλα μαύρα μάτια
γιομάτα φώς και συλλογή.

Κάποια χαράματα έγώ τό είδα,
τῇν ώρα της χρυσῇς σιωπῆς,
στό τρυφερό του προσωπάκι
τό ρόδισμα είχε μιάν αύγή.

Περνώντας ένα μεσημέρι,
πώφεγγε ό ήλιος λαμπερός,
τό πρόσωπό του ήταν σάν κρίνος,
σάν άσπρος κάτωσπρος άφρός.

Κ' ένα βραδυ κι' ένα βραδάκι
ή κόρη του παραθυριού
έκάθονταν μ' όψη θλιμμένη
σά μαραμένου λουλουδιού.

Κ' ύστερα πιά δέν τῇν ξανάειδα
κι' ούδ' άλλος είχε ξαναδῇ
τῇν κορασίδα μέ τά μάτια
γιομάτα φώς και συλλογή.

J. M. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ